

Lausunto

02.03.2018

VVTDNO-2018-89

Asia: VM056:00/2016

Digituen toimintamalliehdotus, AUTA-hankkeen loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

Tässä kohtaa voitte kommentoida digituen toimintamallia, kuten esitettyjä digituen toimijoita ja roolitusta (luvut 1-3).

Lisäksi toivomme erityisesti kommentteja digituen määritelmään.

-

Tässä kohtaa voitte kommentoida toimintamallin ohjauksen periaatteita, rahoitusta ja täytäntöönpanoa (luvut 4, 6, 7).

-

Tässä kohtaa voitte kommentoida säädöstarpeita (luku 5).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää digituen kehittämistä arvioineen projektin loppuraporttia ansiokkaana.

Ihmisten valmiudet, mahdollisuudet ja halukkuus käyttää digitaalisia palveluja vaihtelevat, millä on vaikutusta ihmisten yhdenvertaisuuteen. Palvelujen kiihtyvä digitalisoituminen korostaa tarvetta huolehtia yhdenvertaisuudesta palvelujen saatavuudessa.

Yhdenvertaisuutta voidaan osin edistää varmistamalla, että palvelut ovat riittävän helppokäyttöisiä ja käytettävissä muun muassa vammaisten henkilöiden käyttämillä viestintävälineillä. Julkisten verkkopalvelujen osalta tätä on tarkoitus taata saavutettavuusdirektiivin voimaansaattamisella Suomessa.

Digituen toimintamalleja kehittänyt projekti on arvioinut erityisesti minkälaisella neuvonnalla ja tuella yhä useammat henkilöt voisivat käyttää digitaalisia palveluja. Projektin loppuraportissa

nostetaan esiin muun muassa Väestörekisterikeskuksen sekä kuntien ja maakuntien mahdollisuudet opastaa palveluja käyttäviä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tukimallien kehittämistä tärkeänä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu haluaa kuitenkin näiden lisäksi korostaa tarvetta kehittää käytäntöä ja lainsäädäntöä nykyistä paremmin huomiomaan valtuuttamisen ja puolesta tekemisen mahdollisuuksia digitaalisten palvelujen käytössä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun saamien yhteydenottojen mukaan esimerkiksi monet ikääntyneet tai vammaiset henkilöt eivät voi itse käyttää esimerkiksi vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä eikä näitä tunnistusvälineitä saa nykyisen lainsäädännön mukaan luovuttaa toiselle henkilölle. Kaikilta osin tämä ongelma ei poistu vaikka sähköisen tunnistamisen välineitä kehitettäisiin.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että Suomi.fi portaalissa on kehitetty mahdollisuuksia valtuuttaa toinen henkilö hoitamaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asioita toisen henkilön puolesta. Valtuutuksen käyttömahdollisuudet ovat julkisissa palveluissakin vielä varsin vähäisiä. Tällä hetkellä valtuutus on mahdollisuus antaa 12 eri palveluun (joista osa on varsin marginaalisia kuten esimerkiksi sotalapsitietojen ja kotisynnytystietojen tilaamiseen).

Vahvaa sähköistä tunnistamista käytetään nykyisin lukemattomissa viranomaisten ja muiden palvelun tarjoajien järjestelmissä. Tulisikin tarkemmin arvioida voidaanko myös vahvan sähköisen tunnistamisen järjestelmiin liittää mahdollisuus valtuutuksen antamiseen ja näin valtakirjan tavoin luovuttaa toiselle henkilölle mahdollisuus käyttää toisen henkilön puolesta tai nimissä digitaalisia palveluita.

Tässä yhteydessä on tärkeää hahmottaa tarpeet useamman tyyppiseen valtuuttamiseen. Yhtenä esimerkkinä tilanne, jossa toinen henkilö valtuuttajan suullisten ohjeiden perusteella toteuttaa valtuuttajan toiveita sähköisessä palvelussa. Tällaisia tilanteita esiintyy yhä useammin esimerkiksi vanhustenhoidossa, jossa ikääntynyt henkilö voi tarvita apua esimerkiksi pienten ostosten tai monien sinänsä vähämerkityksellisten palvelujen hankkimiseen, mutta ei omaehtoisesti pysty rekisteröitymään tai käyttämään digitaalisia palveluja. Näissä tilanteissa olisi hyödyllistä mikäli tällaisen teknisen avustajan rooli voitaisiin tunnistaa palveluissa.

Toisaalta tarvetta on myös sellaiseen perinteisempään valtuuttamiseen, jossa henkilö luovuttaa myös osan päätäntävallasta valtuuttamalleen henkilölle kun pyritään valtuuttajan etujen mukaiseen lopputulokseen. Tällainen valtuutus muistuttaa enemmänkin perinteistä avoimeen asianajovaltakirjaan rinnasteista tunnistamista, mutta sillekään ei ole useimmiten käytettävissä digitaalista vaihtoehtoa.

Muut mahdolliset huomiot

-

Hiltunen Rainer
Yhdenvertaisuusvaltuutettu